

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Me'or ha-golah

Lehmann, Marcus Lehmann, Marcus

Ṽilna, 650 [1889 oder 1890]

הבגה ט.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9244

דע לך כי מות תמות מות בליעל ילדי פשע! ועתה צא לך מזה.

סר וזעף, נעצב ונפעם, עוב רבי גרשם את הארמון, והקיסר שלח לקרוא לכל חכמי הרשים הגדולים בקאנסטאנטינאפעל, ויצום להכין מאזנים גדולים רחבי ידים לשקול בנקל את הכסא הנפלא אשר עשה רבי גרשם.

ימים רבים חשבו האמנים מחשבות וינסו עשר פעמים להכין מאזנים כרצון הקיסר, וגם הסרים יאהאן הבטיח לשלם שכר טוב להאמן אשר יצלה חפצו בידו לתפן את המאזנים האלה ברוח דעת, אך לשוא! כל עמלם נשאר מעל ופעלתם מאפע, ומשקל כסא הקיסר לא נודע ונעלם מעיני כל חי.

מ.

הגנבה

בכליון עינים הכתה הנסיכה טהעאדארא לעת שוב הקיסר מבית המועצה למען תשמע מפיו פתגם היועצים על דבר הגמול אשר יגמלו לרבי גרשם הגואל משחת הייה. כבוא הקיסר לחדר מעונה חמרמרו פניו מאד, על מצחו שכנה עננה ועל עפעפיו צלמות, וגלי יגון הוסיפו לסעור ולהתגעש בקרב לבבו בראותו את הנסיכה טעהאדארא, כי היא היתה לו זכרון נאמן מזכיר עונו וחטאתו לרבי גרשם אשר זה פעם שנית שב ריקם מלפניו מבלי קחת מידו אף אגורת כסף תלף עמלו הרב וחכמתו הגדולה אשר עבד בכל לבב את הקיסר, וכרגע התנחם הקיסר על דבריו הרעים אשר דבר בחפזו לרבי גרשם; אבל לא בנקל יוכל לשנותם לטוב אחרי אשר דבר אותם בפני כל קהל יועצי המדינה

ושרי המלוכה. לבל יראה לעיניהם כאיש רך הלבב והפכפך
 במעשיו אשר רוחו יתנווע לכל עבר ופנה באין מעמד'
 ויירא לנפשו מאד, יען כי קורות קיסרי קאנסטאנטינאפעל
 אלפיהו לדעת כי פעמים רבות מגרו לארץ כסאותם או הורדו
 הקיסרים דומה בגלל רפיון רוחם ורך לבבם. — ורק קיסר
 אמיץ לב אשר לא ישוב מפני כל ורוח עז וחזק כסלע בלב
 ים יגבר הילים לרדות ביד חוקה על בני עמו. אז יכון
 כסאו לפניו, ועמדיו לא ירופפו.

„בלי תפונה" אמר הקיסר אל בת אחיו ינכספת מאד
 משאת נפשי לדעת את הגמול אשר שלמתי להכם חרשים
 גרשם, דעי נא כי אנכי הואלתי לנטלהו ולנשאהו על כל
 שרי מלכותי, ולמסור בידו משרת משנה למלך, אך כבד
 לב היהודי הזה בהקשותו את ערפו מעוזב את רגשי דת
 אבותיו ואמונתו אשר הוא מאמין במו".

„התקצר ירך לשלם לו שכר אחר אשר ינעם לו,
 לבל יצטרך לעזוב דתו אבן סגלתו? ואי זה שכר יעדת לו
 אדוני המלך?"

„מות נבל יהיה שכרו! כי גנב דיו מכסף המִתְקַבֵּן על
 ידו למלאכת הכסא, וזה האות כי לא ישרה נפשו בו, כי
 מאן ימאן לגלות אונינו איך נוכל לשקול את הכסא.
 כשמוע הנסיכה את דברי הקיסר נשאה את קולה
 וַתִּבֶּךְ בכי תמרורים. „הוי" קראה טעהאדארא וורם דמעות
 נזלו מעפעפיה באין הפוגות „הככה אתה עושה לאיש אשר
 דרף נפשו למות, למען השיב נפשי מרדת שחת לאור באור
 החיים? הוה יהיה שכר הַאֲמֵן הגדול אשר בנה לך את הכסא
 הנפלא אשר לא יסלה בכתם אופיר וכל סגלות מלכים לא
 תשוינה במחירו? התחת טובות כאלה ישלם לו רעה גדולה
 בזאת? ! הוה מות אמות כרגע, תמה אני לַנְּעֵעַ כי תקצר רוחי

מנשוא את החרפה הגדולה הזאת אשר עד עולם לא המָּחָה!
 הרגעי נא בתי אמר הקיסר כי לא תכלה אליו הרעה,
 ואת אהובתי הלא ידעת כי קדמתי לתת לו את טבעתי
 למוכרת ברית חסדי אתו, והיא תצילהו מכל רע וכל נגע לא
 יקרב אליו.

או ספר לה באויל את כל הדברים אשר נקרו ויאתו
 בבית המועצה, ויבקש ממנה להרגיע לבה ולהשיב את נפשה,
 כי אמר: אף אמנם אם לא אוכל להיטיב עמו עתה, בכל
 זאת הלא שכרו אתו ופעלתו לפניו, ועוד חוון למועד איטיב
 עמו ביד המלך.

כשוב רבי גרשם מבית המועצה לבית מושבו, ויספר
 לנשיו את המוצאות אוחו, ואשר דברו אתו הקיסר והיועצים,
 התעצבה דבורה אל לבה מאד על צרת אישה אלופה האהוב;
 אך מעליטטא לא תרדה מאומה על אדותיו ותבו לו בלבה;
 כי זה פעם שנית אשר מאן לקחת מאת הקיסר עושר ונכסים
 כבוד ותפארת אשר יקרו ונכבדו בעיניה אף במחיר דתו
 ואמונתו, כי רק המה כל ישע וחפץ מעליטטא למען הלך
 בגדולות ובנפלאות להרבות כבוד חלייתה ובגדיה החמדות, ועל
 כן בשנותו את טעמו בדבר תשורות המלך תרה אפה בו
 עד להשתית ולא אבתה סלוח לו.

הנני רואה מראשי אמרה מעליטטא בלבה כי בהיותי
 אשת גרשם כל ימי חיי בהבל אחיה ואקרא תמיד בשם:
 אשת יהודי השפל, ועד עולם לא אתרוםם משפל מצבי,
 טוב לי איפוא כי אשמע בקול מיכאל השר ולהקשיב לעצתו
 להיות לו לאשה.

והסרים יאהאן אחרי אשר כלה כחו לריק עד עתה
 למצוא לו אמן אשר יכין מאונים לשקול את הכסא, הגיע
 לאזניו שמע אמן גדול בעיד אתונא אשר בארץ יון ושמו
 באסיליקוס

(מאח"ג)

באסיליקוס . וימהר יאהאן לקרוא את האמן הזה לקאנסטאנ-
 טינאפעל ויבטיחהו לעשרהו עושר רב , אם יצלה בידו
 להכין מאזנים כחפצו , והאמן נאות לדבריו ויכרות עמו
 ברית . „ אבל " אמר יאהאן "הן מה יסכן לי אם השלמתי
 חפצי והכינותי מאזנים לשקול את הכסא , כל עוד נמצאת
 טבעת הקיסר ביד היהודי אשר תצילהו מכל רע ומכל אסון
 ופגע , ואף אם יחרץ משפטו למות , תסכל עצתי ותפר מזמתי
 אשר יזמתי עליו ! " .

וימהר ויקרא אליו את בן אחותו , מיכאל . ויספר
 ליאהאן את כל הדברים אשר עשה , ואך הצליח חפצו בידו
 להטות את לבב אשת ר' גרשם אליו . התדע אשת היהודי
 הארור הזה שאל הסרים , גם מחטאת קסמיו ומהבלי כשפיו ? .
 „ אין כל מאומה , אדוני ; ונהפוך הוא , כי היא הבטיחתני נאמנה
 כי גרשם תעב יתעב אף שקץ ישקץ דברי מעוננים ומנחשים
 קוסמים ומכשפים ככל אשר תצוה עליו תורת משה " .
 „ אחת היא לי הרעים יאהאן ברוגז קולו בשצף קצף ,
 „ אני אני ארדפהו עד חרמה ואורידהו לבאר שחת . האמן
 באסיליקוס שם המעמסה על שכמו לבנות לי מאזנים ,
 ואחרי אשר נשקול את הכסא אז אחרית רבי גרשם תהיה
 לאחרית . — אך ירא אנכי מטבעת הקיסר אשר ביד גרשם ,
 כי היא עליו למחסה כחומה בצורה מפגוע בו , היא תעמוד
 לשמן לי ותפריע עצתי " . „ אני אחאמץ להביא לך את
 הטבעת " אמר מיכאל . „ היש לאל ירך לעשות כזאת ? שאלהו
 יאהאן בתאות נפש . „ יש לאל ידי אדוני ! מעליטטא תשמע
 לקולי ולא תפיל מדברי צרור ארצה — והיא תגנוב את הטבעת
 מאישה " . „ האח ! לך בני לך בכחך זה ועשה כן כאשר
 דברת ! ולא נכחד ממך בני , כי רק אתה תקצר ברנה את
 פרי מעלליך . כי מה חלקי מכל עמלי ? רק לקחת נקם

מהיהודי הארור הזה; אך לפניך נכון כסא מלוכה באחרית
הימים, ועל ראשך יציץ נזר, אם יגרש גרשם מהיות
למפגע לנו.

בְּהוֹעֵד מיכאל עם מעלימטא בערב היום ההוא כאשר
הסבינו לעשות מדי יום ביומו, אמר אליה: דעי נא חמדת
לבבי, כי לא יארכו הימים ואנחנו נגיע למטרתנו, ותקותנו
אשר אליה תכלינה עינינו זה כמה תמלא עתה. האמן
באסיליקוס יכונן מאזנים לשקול את כסא הקיסר, ואז ירד
דומה האיש העומד לשמן לנו מהפיק חפצנו, ואני אקחך לי
לאשה. „אבל“ ענתה מעלימטא „גרשם יש לו טבעת יקרה אשר
נתן לו הקיסר להיות לו למוכרת חסדו בכל עת צוקה וצרה,
והיא תהיה מחסה לו נגד כל הקמים עליו לרעה“. הראית
את הטבעת הזאת? „פעמים רבות ראיתיה, כי הוא ישאנה
על אצבע ידו הימנית“. „אז כן דרוש לחפצנו כי תהיה
הטבעת בידנו ולא ביד גרשם“. „הן דבר נקל לי לעשות
כדבר הזה! אנחנו היהודים נרחוץ ידינו במים בטרם נשב
לאכול לחם, אך בראשונה נסיר את טבעותינו מעל אצבעות
ידינו, והיה בהסיר גרשם את טבעתו מעל ידו, אז אקחה
ואשימה בצלחתי ואיש לא ידע מזה“.

„האח! מה טוב ומה נעים אם תמחרי לעשות זאת
ותמסור את הטבעת לידי! ותחת הטבעת הזאת אשים אני
את טבעתי על אצבעך וארשתוך לי בה לעולם, אם רק
לא יגדור את הדרך בעדנו“.

ביום המחרת בבוא רבי גרשם לאכול בצהרים הסיר
את טבעותיו מעל אצבעותיו לרחוץ ידיו, ומעלימטא היתה
לבדה אתו בחדר, כי ידי דבורה היו מלאות עבודה להכין
את מאכל הצהרים בבית המבשלות, ומיום שוב רבי גרשם
מבית המועצה, היתה רוחו סוערת מאד ולבו מלא יגון ואנחה,

ועל

(מאוהיג)

ועל כן נבוכו רעיוניו , ובהלך נפש שכח לשום את טבעותיו על אצבעות ידיו . ומעליטטא שמרה הבטחתה למיכאל , ותקח בלאט את הטבעות ותשימן בצלחתה ואין רואה . את משתה הצהרים אכלו בשלות השקט אין פוצה פה ודובר דבר , כי גם פני דבורה — אשר באה אל חדר האכל — קבצו פארור ועיניה מפיקות יגון ועצב , וישיתו על העצב השורר בבית , נוספות . כי מלבד אשר נפש דבורה ירעה לה על צרת נפש אישה ולבה לא ידע נחם על שברו הגדול כים , נבוכו רעיוניה המתרגשים בקרבה כגלי ים סוער על אדות הליכות מעליטטא אשר נפלאו ממנה , כי בכל יום ויום ראתה אותה מתהלכת מאהל ביתה למקום לא נודע לה , ויהי הדבר כחידה סתומה בעיניה לא ידעה פֿישר דבר . ובכל זאת שמה לפיה מחסום , כאשר הסכינה לעשות עד כה ולא גלחה את און אישה מכל אלה . אחרי סעודת הצהרים הלך רבי גרשם לבקר את החולים אשר רפא ירפא אותם — כי שב גם עתה להיות רופא חולים — ובכל הדרך אשר הלך לא עלה על לבו כי שפח לתת טבעותיו על אצבעותיו ; ואך בשובו לעת ערב לביתו זכר כי הטבעות לא תתנוססנה על אצבעות ידיו ויחפש אחריהן ולא מצאן ; וכדבורה כמעליטטא תאמרנה כי לא תדענה מהן אף לא ראו אותן .

ויבהל רבי גרשם מאד וישתומם וכל עצמותיו רחפו ממגור ; כי לא נעלמו ממנו תחבולות אָון ומזמות ערמה אשר יתעוללו עליו אויביו עלילות ברשע , וצודים את נפשו לקחתה ; ידע את נכלי משנאיו ועמלם להפילהו למשואות נצח לבל יוסיף קום, ותהי רק זאת נחמתו בעניו כי טבעת הקיסר תמלטהו מכל רע ולא תתן את נפשו לראות שחת , ועתה נאבדה ממנו פתאם הטבעת היקרה הזאת ואבדה גם תקותו להִנצל מפח אשר ישמנו לרגליו אויביו הרבים המבקשים את נפשו

לספותה

(מאנה'ג)

לספּוּתָהּ, ועל כן חפשו בנרות את כל חדרי הבית, לא היתה פּנה אשר לא תָר ולא דרש אחרי הטבעות, וגם דבורה התאמצה לבקש אותן ומעליטטא גם היא התחפשה כמו תתחרה לחפּשן, אך לשוא! כי הארורה הזאת כבר מסרן ליד אוהבה מיכאל, והוא מהר לתת אותן ליד דודו יאהאן הסרים אשר שמח בהן שמחה גדולה ולא נמצאו עוד בבית רבי גרשם, וכל עמל המחפשים נשאר מעל.

אחרי אשר בקשו ויחפשו זמן רב ולא נמצאו, אמר רבי גרשם: לא יתכן להיות הדבר כי נאבדו הטבעות בביתנו, מי יודע אם לא ירי שוּרֵד וגנב חלו בהן!

אמנם מי הוא הגנב? איש נכרי לא בא אל הבית פנימה כל היום, ונפש השפחה המשרתת בבית רבי גרשם התמוגגה מזלעפות תוגה ותבך בדמעות שלישי, כי יראה לנפשה פן יחשדוה אדוניה כי ידה היתה במעל הזה, ורבי גרשם חפץ לנחמה ולדבר על לבה, אך מעליטטא גורה אמר בערמה כי יחפשו בכל בגדי השפחה, וימששו את כל כליה אבל גם שם לא מצאו מאומה. עתה לא יכלה דבורה להתאפק עוד מהוציא את רוחה המעיֵק על לבה כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר, ותאמר: מעליטטא, אל יחר בעיניך אם אשאלך בפני אישנו אלוף לראשנו כי תגידי לי אנה תכונני אָשורֵדֵךְ מדי יום ביומו?". ומה לך כי תשאלני כזאת? השיבה מעליטטא, האם נטל עלי לתת לפניך דין וחשבון על מעשי? לא לי ענתה דבורה אבל לאישך אדוננו הלא הגידי. האם נשתה אמונתך בי, גרשם? שאלה מעליטטא. חלילה לי מזאת! ענה רבי גרשם בתמת נפשו. "ובכל זאת" אמרה מעליטטא "אגידה לך אנה אנכי הולכת בכל יום, הנני מבקרת תמיד בבית רעותי מנעורי היא צפורה אשת אפרים סוחר המשי. דברֵיךְ אינם נכונים" ענתה דבורה, כי בלכתי תמול בשוק לקנות ירק לארוחת

הצהרים פגשתי את צפורה והיא שאלתני עליך, ותאמר כי זה ימים רבים לא ראתה פניך ולא ידעה מאתך עד מה'.

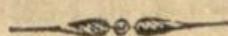
מה זאת? קראה מעליטטא בחרי אף, הגם את צעדי תספרי? הן אמת כי שגיתי בדבר צפורה, ועוד לי עלמות רבות אהובות מנעורי אשר אבקר גם אותן, אבל מה תחפצי אף ממני! מי שומך לשומר עלי כי תחקרי את מהלכי, צאתי ובואי? אהה! ידעתי גם ידעתי כי איש הקנאה אכלתך, ועינך צרה באהבת אישי אלי, ועל כן תחפשי עלי עלילות שקר להבאיש את ריחי בעיניו! ומעליטטא הרימה קולה ותבך. דבורה אמר רבי גרשם אליה "הככה תמלאי אחרי דבריך אשר הבטחתיני בעת הפצרת בי לקחת לי עוד אשה? המעט לי עמל ותלאה, רוגז ויגון, כי תבואי גם אף יקירתי להפוך את ביתי למעון פנים, לחרחר ריב ולגרות מדון, לשית על צרותי נוספות?"

דבורה בענות צדקתה החרישה; אך עתה נפלה מעליטטא בעיניה ותבוזה אותה בלבה, וקו חשד אשר מתחה עליה זה כבר, התעורר עתה בנפשה ביתר שאת, ועל כן גמרה בלבה לשים מהזום והלאה עין פקוחה על כל דרכי מעליטטא ולשמור ארחותיה למען יודעו לה עקבותיה, ותקבץ לדעת האמת חזה לה לבה, כי מעליטטא תפור דרכיה לזרים.

אהה! דברה דבורה אל נפשה אחרי נשארה לבדה בביתה. אך צדיקים וישרים דברי אישי אשר יסרני במ; כי רק אני הפצרתי בו והספתי לו צרה כי יקח עוד אשה, וגם אנכי בחרתי לו את האשה המבישה הזאת. אהה! לא הלכתי בדרכי אליעזר עבד אברהם בבחרו את רבקה לבן אדוניו, כי רק לעינים ראיתי, ויפי תאר האשה סרת המעס הזאת וחזות פניה עורו את עיני ויוליכוני שולל,

ועתה חרפת אישי אל חיקי תשוב ואם תבואהו שואה ומשואה, או יקרנו אסון ורעה, רק אנכי אֶשְׁמָה בדבר! אמנם לְהִתָּם פשעי ולכלות חטאתי אתאמץ להיות מחסה עליו לבל תשיגנו רעה, וכאישון עיני אנצרהו, ואת כבוד ביתו לא אתן לקללה ולחרפה.

הה! אַתָּה נפש יקרה, דבורה האמללה! במה כחך גדול כי תיחלי? גם ידיך תקצרנה לעמוד בפרץ ולמלט את נפש אישך מרעתו המתרגשת לבוא כשואה עליו.

ה ס ו ד

אך לשוא שמח הסרים יאהאן ויתברך בלבבו כי בקרב הימים תכלה מלאכת המאזנים לשקול את הכסא; כי אחרי אשר נסה האמן באסיליקוס מאתונא פעמים רבות להחל את המלאכה הגדולה הזאת, נוכח לדעת כי כל פעלו יהיה מאפע, ועל כן הודיע להסרים יאהאן כי ככל ההולכים לפניו אין לאל גם ידו לעשות את המאזנים אשר הוא מבקש. עתה התבונן יאהאן כי רק להבל יכלה כחו אם יתאמץ עוד הפעם לבקש לו אמן לעשות מאזנים, וַיֵּאָשׁ מתקוּתוֹ זאת, ויחשוב לו מחשבות ותחבולות שונות אולי יצלה הפצו בידו לשקול את הכסא בדרך אחרת; ויקרא אליו את מיכאל בן אחותו ושניהם יחד נדברו ויועצו במשך שעות אחדות כדת מה לעשות להפיל את רבי גרשם למשואות. — ויהי בערב יום אחד ורבי גרשם יושב בחדר למודו והוגה בספרי התלמוד, ודבורה — אשר רבת שבעה לה עמל ותלאה מעבודת הבית כל היום — נמה שנתה בחדר משכבה, ואך עיני מעליטטא